

Številka: 0143-13/2022-1

**Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo**

Poljanska cesta 28
1000 Ljubljana
T 01 30 05 100
F 01 30 05 199
www.zrss.si

**SMERNICE ZA VKLJUČEVANJE
OTROK IN MLADOSTNIKOV Z ZAČASNO ZAŠČITO V
VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNE ZAVODE**

Ljubljana, april 2022

Smernice za vključevanje otrok in mladostnikov z začasno zaščito
v vzgojno-izobraževalne zavode so pripravili:

- mag. Janja Cotič Pajntar,
- Helena Klobasa,
- dr. Vinko Logaj,
- dr. Fani Nolimal,
- dr. Katica Pevec Semec,
- dr. Stanka Preskar,
- dr. Brigita Rutar,
- dr. Zora Rutar Ilc,
- dr. Branko Slivar,
- Nives Zore,
- mag. Renata Zupanc Grom.

UVOD	4
SPLOŠNA IZHODIŠČA ZA STROKOVNE IN VODSTVENE DELAVCE VRTCEV IN ŠOL	4
NAČRTOVANJE IN IZVAJANJE PODPORE.....	5
PRIPOROČILA ZA PRIPRAVLJALNE AKTIVNOSTI VRTCEV IN ŠOL	7
OCENJEVANJE IN NAPREDOVANJE.....	11
PRIPRAVA STROKOVNIH DELAVCEV VRTCA IN ŠOLE	12
PRIMERJAVA UKRAJINSKEGA IN SLOVENSKEGA IZOBRAŽEVALNEGA SISTEMA	13
POVEZAVE DO PUBLIKACIJ IN PRIROČNIKOV ZA STROKOVNE DELAVCE.....	18

UVOD

Smernice so namenjene vodstvenim in strokovnim delavcem v vrtcih, osnovnih ter srednjih šolah in služijo podpori pri vključevanju in delu z otroki in mladostniki, ki prihajajo iz vojnih območij in potrebujejo pomoč pri vključevanju v oddelke v vrtcih in razrede v osnovnih in srednjih šolah ter za oblikovanje vključujočega okolja, v katerem se otroci in mladostniki učijo spoštovanja različnosti.

Ob vpisu v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem je status vpisanih, ne glede na vstopni položaj, izenačen z vsemi vključenimi otroki in mladostniki.¹ Ne glede na zapisano veljajo za otroke in mladostnike ob vpisu v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem določene specifike, ki temeljijo na zakonski odredbi² in uredbi³.

Otroci in mladostniki, ki se vključujejo v naše vrtce in šole, prihajajo iz Ukrajine, kjer poteka vojna. Zaradi stisk in doživetega so vrtci in šole med pomembnimi varovalnimi dejavniki, v katerih smo si primorani prizadevati, da nudimo čim bolj varno in spodbudno okolje, kjer se bodo prikrajšani/oškodovani otroci in mladostniki čutili sprejete, vključene in varne. Zato so pri vključevanju in delu v jezikovno in kulturno heterogenih skupinah in razredih kot varovanih okolij pomembni človečnost, tolerantnost in spoštovanje različnosti.

SPLOŠNA IZHODIŠČA ZA STROKOVNE IN VODSTVENE DELAVCE VRTCEV IN ŠOL

Delo z otroki in mladostniki ter njihovimi družinami v vrtcih in šolah naj temelji na:

- načrtovanju, izvajanju in spremljanju fleksibilnega vključevanja otrok in mladostnikov v vrtec in šolo s poudarkom na največji koristi za otroka in mladostnika;
- timskem delu vseh strokovnih delavcev, vključenih v proces vzgoje in izobraževanja;
- inkluzivnem, spodbudnem in raznolikem učnem okolju za učenje in razvoj vseh otrok in mladostnikov, ki upošteva njihova različna predznanja in izkušnje, zmožnosti, značilnosti pri razvoju in učenju;
- razumevanju integracije kot dvosmernega procesa, ki je jezikovno, socialno in kulturno pogojen, in se nanaša na celotno populacijo otrok in mladostnikov, vključenih v vzgojo in izobraževanje;
- pomoči pri vključevanju otrok in mladostnikov v prostočasne dejavnosti v šoli in lokalnem okolju (taborniki, športna društva idr.);
- zagotavljanju stalne in kontinuirane strokovne podpore vsem strokovnim delavcem na ravni vrtcev in šol, ki so vključeni v proces vključevanja otrok in mladostnikov z začasno zaščito;

¹ Konvencija o otrokovih pravicah OZN (št. 44/25, z dne, 20. 9. 1989)

² Zakon o začasni zaščiti razseljenih oseb (Uradni list RS, št. 16/17)

³ Uredba o načinu zagotavljanja pravic osebam začasno zaščito (Uradni list RS, št. 42/22)

- podpora pri vključevanju otrok in mladostnikov v novo okolje, ki mora biti tesno povezana z upoštevanjem in pripoznanjem jezikovne ter kulturne raznolikosti njihovih družin ter njihovih potreb;
- zagotavljanju profesionalnih mrežnih povezav med vrtci in šolami na ravni regije oz. države, ki imajo vključene otroke in mladostnike z začasno zaščito;
- informiranju staršev o možnostih in načinih vključevanja v lokalno okolje (knjižnice, ljudske univerze, nevladne organizacije idr.).

NAČRTOVANJE IN IZVAJANJE PODPORE

Otroci in mladostniki iz Ukrajine, ki se vključujejo v vrtce in šole, se od večine otrok in mladostnikov razlikujejo po travmatski izkušnji, ki je mnogi še niso predelali. Morali so nenadoma zapustiti svoje domove, prijatelje, starše in se odpraviti v neznano. Nekateri med njimi so nastanjeni pri znancih, mnogi v azilnih centrih. Vsem je skupno, da so se znašli v zanje novem življenjskem okolju in da se mnogi soočajo z ranljivostjo občutka varnosti in pripadnosti.

V želji, da bi se ob vključitvi v vrtce in šole počutili čim bolj sprejete in dobrodošle, je potrebno na ravni vrtca in šole načrtno pristopiti k vključevanju, ki naj zajema pozitiven odnos in vključujočo klimo, ki vpliva na čustven in socialni razvoj ter motivacijo in učne dosežke vseh otrok in mladostnikov.

Pri postopnem vključevanju v vrtec in v šolo je pomembna odgovornost celotnega vrtca oz. šole, kjer sta zagotovljena postopno navajanje na dnevni ritem vrtca oz. šole ter nudenje strokovne podpore.

V začetnem obdobju je za otroke in mladostnike najbolj pomembno, da ob vključitvi v vrtec, osnovno oz. srednjo šolo doživijo varno in spodbudno učno okolje, v katerem se bodo čutili sprejete in dobrodošle.

- Pri vključevanju otrok in mladostnikov in delu z njimi je potrebno izhajati iz njihovih
 - trenutnih potreb, se navezovati na njihove interese, zaznavati morebitne stiske posameznikov,
 - se nanje ažurno odzivati.
- Prvi dnevi naj bodo namenjeni spoznavanju vrtčevskega oz. šolskega okolja, novih vrstnikov, strokovnih in drugih delavcev vrtca in šole, seznanitvi z dnevnim potekom dela v vrtcu, urniki in šolskim redom.
- Vključevanje otrok v vrtec naj bo prilagojeno počutju otrok in se jih smiselno vključi v dejavnosti izvedbenega kurikula.
- Vključevanje mladostnikov v šolo naj bo v tem obdobju fleksibilno, kar pomeni, da se s prvim dnevom vstopa ne vključujejo v vse dejavnosti pouka v šoli, priporoča se vključitev v športne, umetniške in druge dejavnosti, prav tako se priporoča prilagodljiva časovna vključenost k posameznim izvedbenim dejavnostim šole.

- V tem obdobju otroci in mladostniki usvajajo učni jezik nenačrtovano, s poslušanjem, opazovanjem in neverbalnim odzivanjem. V šoli je lahko medij sporazumevanja v tem obdobju tudi tuji jezik, npr. angleški, če ga učenci obvladajo.
- Začetno usvajanje slovenščine se izvaja kot sestavni del kurikulumu v vrtcu in pouka v šoli, kjer strokovni delavci pri vseh dejavnostih upoštevajo jezikovne prilagoditve (npr. z uporabo piktogramov, slikovnih navodil, učnih listov idr.).

Po preteku začetnega obdobja, ko se otrok oz. mladostnik čuti dovolj vključenega in sprejetega v novem okolju, vrtci in šole zanje **načrtujejo nadaljnje dejavnosti** v skladu s *Smernicami za vključevanje in delo z otroki priseljenci* (2012) ter v skladu s predlogi *Programa dela z otroki priseljenci za področje predšolske vzgoje, osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja* (2018). V nadaljevanju dejavnosti se v šoli organizira intenzivno obliko začetnega učenja slovenščine, ki se naj navezuje na pouk.

- Ravnatelj vrtca oz. šole organizira tim strokovnih delavcev in imenuje koordinatorskega delavca za delo s starši in strokovnimi delavci. V šoli imenuje tudi zaupnika, na katerega se obračajo učenci, dijaki in njihovi starši. Tim pripravi jasen in enostaven načrt vključevanja strokovnih delavcev v pripravljane aktivnosti. Pri tem lahko vključi predstavnike sveta staršev (za aktivno vključevanje staršev otrok in mladostnikov iz Ukrajine) in predstavnike lokalne skupnosti (npr. Ljudsko univerzo, knjižnico, Rdeči križ idr.).
- Pred vključitvijo otroka in mladostnika v vrtec oz. šolo se opravi **uvodni razgovor**, v katerem pridobimo osnovne informacije o otroku in mladostniku ter ga seznanimo z okoljem vrtca oz. šole:
 - na razgovoru sodeluje otrok oz. mladostnik s starši oz. sorodniki oz. predstavniki azilnega doma;
 - razgovor vodi svetovalni delavec vrtca oz. šole v skladu z doktrino svetovalnega pogovora;
 - v razgovoru se na kratko predstavi osnovne informacije o življenju in delu vrtca oz. šole ter pridobi osnovne podatke o otroku oz. mladostniku;
 - pri razgovoru je potrebno zagotoviti pomoč pri sporazumevanju (npr. vključiti odraslo osebo, ki govori ukrajinski jezik in nekaj časa živi v Sloveniji).
- **V vrtcu** se pri uvodnem razgovoru s starši otrok dodatno pridobi informacije o zdravju in počutju otroka (alergije, bolezni ipd.), posebnostih pri prehrani, morebitnih razvojnih posebnostih, spalnih in drugih navadah, samostojnosti ipd. Pozanimati se je potrebno, ali je otrok že bil vključen v vrtec, o njegovih priljubljenih igrah, igračkah in zanimanjih. V kolikor si starši želijo, da je otrok nameščen v oddelek/skupino, kjer je njegov sorojak, predlagamo, da se otroka vključi v to skupino, saj se bo otrok lažje vključil med ostale sovrstnike.
- **V osnovni šoli** je pri uvodnem razgovoru potrebno dodatno ugotoviti, kateri razred je učenec obiskoval v ukrajinski osnovni šoli.

Pri vključitvi v osnovno šolo se je potrebno na ravni šole odločiti, v kateri razred se bo vključilo učenca, kjer naj poleg starosti velja tudi načelo, da kjer je možno. zaradi večjega občutka čustvene in socialne varnosti ter medsebojne podpore po dva učenca priseljence iz iste države vključimo v isti razred.
- **Pri vključitvi v srednjo šolo** je potrebno opraviti uvodni razgovor z mladostnikom (in/ali s starši).
 - Uvodni razgovor izvaja svetovalni delavec ali drug pedagoški delavec, ustrezno pripravljen za vodenje pogovora. Namen je pridobiti osnovne informacije o opravljenem šolanju in karierni orientaciji, interesih ipd. Prav tako je smiselno pridobiti še druge informacije, kot npr. o morebitnih posebnostih, na katere naj bodo strokovni delavci šole še posebej pozorni (npr. alergije, dodatna strokovna pomoč v svoji državi idr.).
 - Mladostnika se povpraša po dosedanji učni poti (kateri program je obiskoval, koliko časa, katere predmete se je učil) in tudi po samopresoji, kakšno je njegovo znanje in kako uspešen je bil,

katera so bila močna in katera šibkejša področja, kaj od učnih področij ga posebej zanima in kakšne so njegove učne navade; pri tem se na nevsiljiv način skuša pridobiti informacijo, na osnovi katere bo šola po potrebi nudila dodatno učno pomoč; pogovori se tudi o njegovih poklicnih oz. študijskih interesih, pričakovanjih ...

- O stopnji dejansko pridobljenega znanja pa se pozanimamo med razgovorom samim z vprašanji o tem, *kaj so se učili pri posameznih predmetih in katera znanja so osvojili na različnih področjih, katera so njihova močna in šibka področja, pa tudi, kje oz. pri čem so potrebovali več truda ali pomoči*. Gre torej za samopresojo mladostnika o lastni uspešnosti in pridobljenem znanju, ne pa za preizkus ali izpit. Če se mladostnik težje izraža ustno, se lahko na to vnaprej pripravi in to opiše oz. predstavi na njemu najbolj dostopen način. Le če na osnovi tega pogovora oz. predstavitve svetovalni delavec (ali drugi izvajalec razgovora) presodi, da bi utegnil biti kognitivni razvoj ali pa znanje na posameznem področju preskromno za uspešno vključitev v želeni program ali letnik (pri čemer ne gre toliko za vsebinsko presojo znanja, pač pa za to, kako suvereno, natančno in smiselno mladostnik govori o osvojenih znanjih), se lahko v dogovoru z mladostnikom in skrbnikom izvede dodatni pogovor. V ta pogovor se vključi učitelje za to področje oz. predmet, ki pomaga-jo diagnosticirati, ali znanje na tem področju zadošča ali bo potrebno iskati nadomestne rešitve. Sicer pa je v domeni šole, katere dodatne vpogleda glede znanja učencev bi še lahko opravili.

- Predlog scenarija za začetni pogovor v srednji šoli

a) Šolanje in pridobljeno znanje

V tem delu se zastavijo vprašanja o učni poti in učnih navadah, pridobljenem znanju in uspešnosti, da bi presodili o ustrezni vključitvi mladostnika v program in letnik, kot npr: Katere šole oz. program si obiskoval? Koliko razredov si opravil? Kako je potekal pouk (letni ritem, tedenski, dnevni urniki)? Kako je potekal tipičen šolski dan? Kako si se učil oz. pripravljaj? Kdaj in kje si se učil? Kako si se najlažje nečesa (na)učil? Kaj si naredil, če ti ni dobro šlo? Ali ti je kdo pomagal? Katere predmete ste imeli/kaj ste se učili? Kaj ti je posebej dobro šlo, česa pa nisi maral? Katere tuje jezike si se učil in koliko časa? Kakšne načrte in možnosti si imel za nadaljevanje šolanja? ...

b) Interesi, pričakovanja, želje, socialni vidik

V tem delu nadaljujemo z raziskovanjem interesov, pričakovanj, želja in socialnih vidikov, da bi pripravili minimalno osnovo za karierno orientacijo, kot npr: Kateri šolski predmeti so ti bili posebej všeč, katere vsebine pri njih? Kaj bi se ti še zdelo zanimivo učiti? Kateri poklici so ti všeč, te zanimajo? Zakaj? S kom se rad družiš? Česa si želiš od učiteljev, sošolcev? Kaj jim ti lahko ponudiš? Kaj si želiš početi v življenju/ kaj želiš postati? Kaj veš o tem (poklicu, smeri)? Kaj te morda skrbi ali ovira pri tem? Kaj se ti zdi, da potrebuješ za ta namen?

Pri izdelavi individualnega načrta aktivnosti v podporo dijaku pri vključitvi naj se stremi k timsko zasnovani vsestranski podpori dijaku, ki naj bo čim bolj uporabna in preverljiva (raznolike oblike učne pomoči ter druge oblike podpore npr. tutorstvo ipd.).

PRIPOROČILA ZA POSTOPNO VKLJUČEVANJE OTROK IN MLADOSTNIKOV

V začetnem obdobju vključevanja otrok in mladostnikov v vrtce in šole potekajo različne dejavnosti, ki se nanašajo na fizično, socialno čustveno in didaktično pedagoško okolje. Prihod in vključitev otrok in mladostnikov, ki ne govorijo učnega jezika in prihajajo iz vojnega območja v vrtce in šole, je priložnost za vzgojo k solidarnosti, ki ponuja številne možnosti za razvijanje medkulturnih kompetenc vseh vključenih v vzgojo in izobraževanje.

POSTOPNO UVAJANJE OTROKA V VRTEC se naj izvaja tako, da bo otrok pridobil pozitivne izkušnje, se navadil na novo okolje in pridobil zaupanje v strokovne delavce vrtca.

Osnovne informacije o uvajanju otroka naj dobijo starši neposredno od vzgojitelja. Starši naj dobijo informacijo, pri kom in kdaj se lahko pozanimajo o otrokovem počutju, ko ostane v vrtcu. Prve dni uvajanja naj starši v vrtec prihajajo skupaj z otrokom. Če je le mogoče, naj ga samega ne puščajo v vrtcu predolgo. Dogovoriti se je tudi potrebno, da so starši oz. osebe, ki jih otrok pozna, dosegljivi v primeru stiske oz. težav otroka.

Uvajanje otroka naj poteka postopno, prve dni s krajšo prisotnostjo staršev in s podaljševanjem časa bivanja otroka v vrtcu. Čas uvajanja, ko so starši prisotni v skupini, se izkoristi za pridobitev čim več informacij o otrokovih navadah, v kolikor to ni uspelo že pri vpisu. Da bo premagovanje čustvene stiske ob ločitvi od staršev lažje, naj otrok v vrtec prinese njemu ljub osebni predmet (če ga ima), ki ga potolaži. V pomoč pri uvajanju otroka v skupinsko rutino so dobrodošla navodila preko kartic/piktogramov s slikovnim prikazom (osnovne napotke in usmeritve na kratko napisati v njihovem jeziku tudi staršem).

IZVAJANJE KURIKULA V VRTCU

Izvedbeni kurikulum naj poteka fleksibilno in v skladu z razvojnimi značilnostmi in potrebami otroka. Pripomore naj k ohranjanju varnega okolja, ki bo omogočal otrokom dobro počutje, saj otroci potrebujejo varno in stabilno okolje. Delo v oddelkih naj poteka umirjeno, da se bodo otroci počutili varno. Zelo pomembno je, da strokovni delavci otroke opazujejo in si za njih vzamejo dovolj časa. Otrokom naj bodo strokovni delavci na voljo za čustveno bližino. Otroka je potrebno spremljati in pristopati senzibilno, prilagojeno individualnim zmožnostim in potrebam. Prioriteta naj bo zagotavljanje otrokovega občutka varnosti in preprečevanje strahu pred zapuščenostjo (slednje upoštevati tudi ob ločitvi od staršev v času uvajanja). Vzgojiteljica naj bo otroku dostopna ves čas ter v njegovi bližini in na razpolago, da bo otrok lahko razvijal varno navezanost in občutek pripadnosti skupini. K empatičnemu pristopu in pomoči je potrebno spodbuditi tudi vrstnike.

Dejavnosti se načrtuje in organizira na način, preko katerih se otrok lahko izraža: likovne in glasbene dejavnosti, gibalne dejavnosti in gibanje na prostem. Pri tem je pomembno, da vzgojiteljica skupaj z otrokom raziskuje in je njegova soigralka.

POSTOPNO VKLJUČEVANJE V ŠOLO (PRIPRAVA UČENCEV, DIJAKOV)

Pri postopne vključevanju učencev/dijakov bodite pozorni na:

- to, da učencu/dijaku omogočimo medvrstniško pomoč in podporo tutorjev;
- postavitve piktogramov ključnih prostorov (npr. jedilnica, toaleta, telovadnica);
- učenje o prepoznavanje znakov anksioznosti in depresije;
- sestavljanje enostavnih sporočil za starše o režimu dela na šoli;
- to, da pravilno izgovorite ime in priimek učenca/dijaka;
- to, da na začetku izdelate kartice z imeni sovrstnikov v razredu (osnovna šola);
- to, da se učenc/dijak nauči imen učiteljev;
- oblikovanje osnovnega jezikovnega slovarja s ključnimi izrazi (slovensko – ukrajinsko);
- seznanitev z notranjimi in zunanjimi prostori šole, šolskimi pravili, pričakovanji, urnikom, rutinami;
- to, da pozornost namenimo vključenosti učenca/dijaka v vsakodnevne situacije;
- to, da omogočimo učencu/dijaku, da lahko pripovedujejo o svojih izkušnjah (če to želijo), starših, interesih, hobijih, kaj imajo radi, česa ne marajo ...;
- spodbujanje k vključevanju v interesne dejavnosti v šoli in kraju;
- nevsiljivo vključevanje v sodelovalno učenje in timsko delo, predvsem za take oblike in načine dela, kjer prvenstveno ni potrebno znanje slovenskega jezika (npr. pouk športa, likovne in glasbene umetnosti ipd.);
- didaktične prilagoditve z veliko vizualizacije, ključnih pojmov prevedenih v jezik priseljenca, razčlenjena besedila na krajše sekvence in dodatno podporo;
- usmerjenost učencev/dijakov na razrednih urah na delavnice (npr. aktivnega usposabljanja za čustvene in socialne veščine, ustvarjanja pozitivne klime, oblikovanja razreda kot skupnosti, sprejemanja in vrednotenja razlik med učenci, reševanja konfliktnih situacij, upravljanja s stresom, razvijanja kritičnega mišljenja, kritične uporabe družbenega omrežja in interneta z vidika presojanja);
- oblikovanje realnih pričakovanj do učencev/dijakov glede učnega uspeha, saj je v prvih dnevih in mesecih ključno, da se vključijo v novo okolje in se počutijo sprejete, da jim ne dajemo enakih domačih nalog kot ostalim v razredu, da smo pripravljene navodila za delo (jezik razreda) večkrat predstaviti in ga dopolniti z neverbalnimi sporočili;
- z učencem/dijakom identificiramo njihove interese in močna področja ter poiščemo prožne načine vključevanja v aktivnosti, ki to podpirajo (npr. gibalno-športne, umetniške, dejavnosti na prostem, ročna dela, kulinarične, psihosocialne ...);
- to, da učencu/dijaku omogočimo vključevanje v aktivnosti, v katerih se lahko bolje spoznajo in povežejo, se izrazijo v svojih močnih področjih in doživijo občutek sprejetosti, sproščenosti in pomirjenosti (v razredu, v že obstoječih skupinah ali pa v posebej za ta namen zasnovanih skupinah, npr. za pomirjanje, za krepitev psihološke odpornosti ...);
- to, da učencu/dijaku po potrebi omogočimo tudi dodatne pogovore oz. aktivnosti s svetovalnim delavcem;

- na šoli organiziramo tudi intenzivno obliko začetnega učenja slovenščine, ki mora biti povezana z učnimi načrti.

OCENJEVANJE IN NAPREDOVANJE

V času od vpisa do zaključka šolskega leta 2021/22 se učence in dijake iz Ukrajine praviloma ne ocenjuje. Spremlja in podpira se jih pri učnih izzivih, npr. lahko z uporabo elementov formativnega spremljanja⁴, vključevanjem vrstniškega sodelovanja in pomoči, dajanjem spodbudne kvalitativne povratne informacije, usmerjene v to, kaj je že dobro, kaj pa se lahko še izboljša, z zbujanjem občutka, da je učitelju mar za učenca in da lahko računa na njegovo pomoč in podporo idr.

Po koncu pouka v šolskem letu je lahko učenec/dijak neocenjen, učiteljski zbor pa na osnovi rezultatov in spremljave o napredku lahko presodi, ali učenec oz. dijak v prihodnjem šolskem letu napreduje/nadaljuje izobraževanje v višjem razredu/letniku. Učiteljski zbor lahko tudi presodi, da učenec/dijak v šolskem letu 2022/23 ponovno obiskuje isti razred/letnik.

Učenci, ki zaključijo 9. razred osnovne šole, se v srednjo šolo vključijo v tiste programe, kjer so prosta mesta.

Učencem, ki so se v tem šolskem letu vključili v 9. razred osnovne šole, ni potrebno opravljati nacionalnega preverjanja znanja.

Dijaki iz Ukrajine, ki so se v slovenski šolski sistem vključili v tem šolskem letu v zaključni letnik, lahko zaključijo izobraževanje pod enakimi pogoji kot ostali dijaki oz. lahko v šolskem letu 2022/23 ponovno obiskujejo zaključni letnik.

⁴ <https://www.zrss.si/izdelek/formativno-spremljanje-v-podporo-ucenju/>

Vse strokovne in druge delavce vrtca in šole je potrebno predhodno seznaniti z novo vključenimi otroki in mladostniki, ki prihajajo iz vojnega področja Ukrajine, ter pojasniti njihov status ob vključenosti v vrtec/šolo, tj. status osebe z začasne zaščite. Prav tako se jim pojasni pomen varovalnih dejavnikov, ki jih bo izvajal njihov vrtec oz. šola v prihodnje, ki so del načrta, ki obsega etapno vključevanje v program vrtca in šol:

- prva etapa so aktivnosti, ki se nanašajo na čas vključevanja (prvi dnevi, meseci vključitve);
- druga etapa so aktivnosti, ki se nanašajo na vključevanje k izvajanju rednih aktivnosti kurikula vrtca in rednih letnih priprav v šoli, brez ocenjevanja znanja (marec– junij 2022);
- tretji del aktivnosti se nanaša na vključevanje v redni program vrtca in šole z možnostjo dodatne učne pomoči in individualizacije za tiste otroke in mladostnike, ki to potrebujejo z vidika učenja slovenščine in krepitve drugih specifičnih učnih težav (šolsko leto 2022–23).

V vrtcu in šoli se prilagojeno razvojni stopnji otrok in mladostnikov po pripravljenem načrtu izvajajo različne dejavnosti za socialno vključitev otrok in mladostnikov iz Ukrajine. Na nivoju vrtca in šole je potrebno za strokovne delavce omogočiti in izvesti strokovna spopolnjevanja, kjer se okrepijo za izvajanje programov vrtca in šole s poudarkom na večjezični in medkulturni heterogenosti. Za starše otrok in mladostnikov iz Ukrajine se v vrtcu in šoli načrtujejo roditeljski sestanki ter ponudijo možnosti za individualne pogovore.

Opis šolskega sistema

Uradni učni jezik je ukrajinsščina, šole pa lahko poučujejo tudi v jezikih manjšin: ruščini, madžarščini, romunščini, krimščini, tatarščini in poljščini. Šolsko leto traja od 1. septembra do 1. junija.

Za zakonsko regulativo, načrtovanje ter oblikovanje izobraževalnih programov na vseh ravneh izobraževanja je pristojno ukrajinsko ministrstvo za izobraževanje. Svojo vlogo pri upravljanju izobraževalnih institucij pa imajo tudi lokalne oblasti, ki jih potrjuje ministrstvo.

Ukrajinski izobraževalni sistem obsega 12-letno izobraževanje:

- Predšolsko izobraževanje (od 2 mesecev do 6 let).
- Osnovnošolsko izobraževanje (štiriletno obvezno izobraževanje, od 1. do 4. leta izobraževanja).
- Temeljno (splošno) srednje izobraževanje (od 5. do 9. leta izobraževanja) – s tem se zaključi obdobje obveznega izobraževanja.
- Neobvezno temeljno izobraževanje (neobvezno izobraževanje po zaključenem temeljnem splošnem srednjem izobraževanju), ki obsega:
 - o višje splošno srednje izobraževanje (od 10. do 12. leta izobraževanja),
 - o strokovne trgovske šole,
 - o tehnične šole,
 - o poklicne šole.
- Neuniverzitetno izobraževanje.
- Univerzitetno izobraževanje.

Splošno izobraževanje v Ukrajini, skladno z novim zakonom o izobraževanju iz leta 2017, obsega tri ravni:

- I. raven: primarna šola (1.–4. razred), 4 leta;
- II. raven: osnovna (nižja srednja) šola (5.–9. razred), 5 let;
- III. raven: starejša (višja srednja) šola (10.–12. razred), 3 leta in zaključni državni izpit.

SISTEM PREDŠOLSKE VZGOJE V UKRAJINI

Predšolska vzgoja je v Ukrajini vključena v javni izobraževalni sistem, za katerega je odgovorno ministrstvo za izobraževanje. Zakon o predšolski vzgoji iz leta 2001 (*Zakon pro doshkil'nu osvitu*) zagotavlja dostop do predšolske vzgoje za vse otroke od 2 mesecev do 6 let.

V Ukrajini **obstaja devet vrst predšolskih ustanov**, ki se večinoma razlikujejo glede na starost otrok, glede na podporo, ki je namenjena otrokom s posebnimi potrebami, in glede na obseg ponujenih storitev. Z ozirom na obseg ponujenih storitev ima lahko vsaka od teh ustanov različne vrste skupin ali oddelkov

⁵ [Education system of Ukraine \(enic.in.ua\)](http://enic.in.ua)

(npr. inkluzivne skupine), ki so organizirane glede na potrebe in starost vpisanih otrok. Teh devet vrst predšolskih ustanov lahko razvrstimo v naslednje kategorije:

1. »Redni« oz. običajni vrtci: jasli (dytyachi yasla) za otroke od dveh mesecev do treh let, jasli/vrtec za otroke od dveh mesecev do šestih let ali sedmih let ter vrtci (dytyachi sadki) za otroke od treh let do šestega leta starosti.
2. Vrtci mešanega tipa; lahko vključujejo redne oddelke vrtca, ki se kombinirajo z drugimi vrstami oddelkov (npr. posebni, inkluzivni, bolnišnični/»sanatorijski«) za otroke od dveh mesecev do šestih ali sedmih let. Ti vrtci predstavljajo 10,3 % vseh predšolskih ustanov.
3. Vrtci »sanatorijskega«/bolnišničnega tipa, namenjeni so otrokom, starim od drugega do sedmega ali osmega leta starosti, ki potrebujejo zdravstveno oskrbo in rehabilitacijo. Predstavljajo 0,9 % predšolskih ustanov.
4. Posebni oz. specialni vrtci so specializirane predšolske ustanove za otroke s posebnimi potrebami. Obstajajo samo v mestih in so namenjeni otrokom s posebnimi potrebami, starim od dveh do sedmih ali osmih let. Predstavljajo 1,0 % predšolskih ustanov.

Poleg tega obstajajo tudi vrtci v domovih, t.i. otroški domovi (Budynok dytyny), ki jih nadzira ministrstvo za zdravje), ki poleg izobraževanja in varstva zagotavljajo tudi zdravstvene in socialne storitve za sirote in ranljive otroke ter otroke s HIV/aidsom, tuberkulozo in hudo invalidnostjo.

Dolžina bivanja v večini običajnih vrtcev je devet ur, v namestitvenih ustanovah (otroški domovi, internatski vrtci ter bolnišnične ustanove za sirote in otroke brez ustrezne starševske skrbi) **pa 24 ur na dan**. Predšolske ustanove zagotavljajo varstvo in izobraževanje otrok v skladu z državnim standardom za predšolsko vzgojo (Bazovyi komponent doshkil'noi osvity (standart)).

Poseben poudarek pa je namenjen pripravi otrok na osnovno šolo, v okviru katere se spodbuja razvoj govora in osnovnih numeričnih spretnosti, petje, ples, tuje jezike in umetnost.

Pri izvajanju storitev predšolske vzgoje v Ukrajini sodeluje več kategorij osebja, vključno z upravnim osebjem, pedagoškim osebjem, pomožnim/tehničnim osebjem, zdravstvenimi delavci (medicinske sestre), prostovoljci in zasebni inštruktorji.

OSNOVNOŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE

V Ukrajini osnovnošolsko šolanje traja štiri leta. Vpis v šolo so upravičeni otroci, ki so do 1. septembra dopolnili šest let ter niso imeli zdravstvenih posebnosti. Cikel štirih let je razdeljen na dve fazi:

- prva osnovna faza (1. in 2. razred), se osredotoča na prilagajanje šoli skozi igro,
- druga faza (3. in 4. razred), se osredotoča na razvoj odgovornosti in neodvisnosti.

Otroci so sprejeti v šolo na podlagi njihovega stalnega prebivališča. Učni načrt (od 1. do 4. razreda) vključuje branje, pisanje, matematiko, telesno vzgojo, naravo, umetnost in glasbo. Četrty razred se zaključí z državnim izpitom, ki meri uspešnost v ukrajinsčini (ali drugem jeziku), branje in matematiko.

Učitelji neformalno merijo znanje učencev prvega razreda verbalno. Od 2. razreda dalje se znanje učencev meri na lestvici z 12 točkami, kjer učenci lahko pridobijo ocene od 1 do 12.

Glede na veljavne sanitarne in higienske predpise **traja učna ura** v osnovni šoli v prvem letu 35 minut, od 2. do 4. razreda pa 40 minut. Osnovna šola deluje pet dni v tednu.

Učni načrt. Ministrstvo za izobraževanje in znanost, mladino in šport Ukrajine po osnovnem kurikulumu razvija standardne učne načrte za splošne izobraževalne ustanove. V standardnih učnih načrtih je vsebina študijskih področij predstavljena v obliki šolskih predmetov in tečajev *nespremenljivih komponent*. Na podlagi standardnih učnih načrtov izobraževalne ustanove vsako leto pripravijo delovne učne načrte, v katerih konkretizirajo *spremenljivo komponento* osnovnega izobraževanja ob upoštevanju organizacijskih posebnosti akademskega procesa.

OSNOVNO SREDNJEŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE (SREDNJA ŠOLA)

Osnovno sekundarno izobraževanje traja pet let (od 5. do 9. razreda) in je odprto za vse učence, ki so uspešno zaključili osnovnošolsko izobraževanje.

Splošni temeljni kurikulum vključuje predmete, kot so ukrajinski jezik in književnost, tuji jezik, zgodovina, matematika, biologija, kemija, fizika, telesno vzgojo, glasbo in umetnost. **Ob koncu 9. razreda učenci opravljajo zaključni državni izpit.**

Predstavlja temelj srednješolskega izobraževanja za vse šolske otroke z namenom, da so pripravljeni izbrati obliko nadaljnjega izobraževanja in specializacije. V tej fazi splošne izobraževalne ustanove za učence ustvarjajo pogoje za samoodporen in poglobljen študij posebnih predmetov, pomembnih za ciljno visokošolsko ustanovo (lyceum, gimnazija, poklicno-tehnična šola, izobraževalni zavod I–II stopnje akreditacije itd.).

Znanje učencev se meri v 12-točkovnem merilu, z oznakami, ki segajo od 1 do 12.

Trajanje učne ure pogojujejo različni dejavniki: študijska področja in vsebine, ki so določene v osnovnem kurikulumu, ki ga je odobril Kabinet ministrov Ukrajine, standardi učnih načrtov, ki jih je razvilo Ministrstvo za izobraževanje in znanost, mladino in šport Ukrajine, delovni učni načrti splošnih izobraževalnih ustanov.

Osnovni **učni načrt** ima dve komponenti: nespremenljivo in spremenljivo.

Po zaključku srednješolskega izobraževanja je stopnja izobrazbe diplomantov (dijakov) splošnih izobraževalnih ustanov stopnje akreditacije II ter se preverja z **zaključnimi izpiti države**.

Diplomant. Diplomanti osnovne šole (9-letni učenci) prejmejo potrdilo o osnovnem splošnem srednješolskem izobraževanju in ga dopolnijo z navedbo točk, ki so jih pridobili za dosežene izobraževalne dosežke.

STAREJŠE (VIŠJE SREDNJE) IZOBRAŽEVANJE v večini republik obsega deseto in enajsto leto izobraževanja, le v nekaterih višje srednje izobraževanje predstavlja deveto in deseto leto, v baltskih republikah pa predstavlja deseto do dvanajsto leto izobraževanja.

SISTEM OCENJEVANJA ZNANJA⁶

Pristopi k ocenjevanju znanja v sistemu splošnega sekundarnega izobraževanja Ukrajine temeljijo na merilih za ocenjevanje znanja učencev v sistemu splošnega sekundarnega izobraževanja, odobrenih z zakonodajo. V skladu z veljavno zakonodajo Ukrajine so za akademske rezultate, ki so jih pokazali učenci na predmetih nespremenljive sestavine učnih načrtov izobraževalne ustanove, predmet obvezne ocene.

Učitelji neformalno verbalno merijo znanje, *sposobnosti in* veščine učencev prvega letnika/razreda. Od 2. letnika/razreda dalje se ocenjuje na *lestvici z 12 točkami*.

Predmet ocenjevanja v sistemu splošnega sekundarnega izobraževanja je rezultat dnevni študijskih naporov učencev v razredu in doma.

Ocena je oblikovana na podlagi rezultatov naslednjih vrst preskusov:

- besedne (individualne, v skupini in naglavne kvize),
- pisni (neodvisno delo in preskusi),
- grafika (delo s diagrami, grafi, grafikoni, orisni zemljevidi) in
- praktične (različni poskusi in učni projekti, delo z bio materialom in rokodelstvo).

Sistem ocenjevanja ima 4 (štiri) merilne mere akademskih **dosežkov**:

- Najnižja stopnja (**1–3 točke**): Odgovor učenca je fragmentaren, prepričljiva je le uvodna ideja predmeta.
- Druga stopnja – **srednja (4–6 točk)**: učenec lahko ponovi osnovno preučevano gradivo, je sposoben izpolniti naloge po modelu in ima osnovno učno znanje.
- Tretja stopnja – **zadostuje (7–9 točk)**: Učenec pozna bistvene značilnosti pojma, pojavov in odnosov med njimi, je sposoben razložiti osnovne pravilnosti in pridobljeno znanje samostojno uporabljati v standardnih situacijah, in je razvil takšne miselne zmogljivosti, kot so analiza, abstrakcija in posplošitev. Odgovor učenca je pravilen, logičen in utemeljen, čeprav učenec nima svojih sodb.

⁶ <http://enic.in.ua/index.php/en/education1-system/secondary-education/knowledge-assessment-system>

- Četrta stopnja – **visoka (10–12 točk)**: Učenec ima globoko, močno in sistemsko znanje; učenec je sposoben uporabiti za ustvarjalne naloge, njegove akademske dejavnosti so označene z možnostjo neodvisnega ocenjevanja različnih položajev, pojavov in dejstev, oblikovanja in zagovarjanja svojega položaja.

Vsak zaporedni opis zahtev doseženih točk vključuje zahteve iz prejšnjega razdelka in dodaja nove. Če akademski dosežki učenca ne izpolnjujejo nobenega od navedenih ocenjevalnih sledov, je v tem primeru podana oznaka »neuspešno«.

Po končanem šolanju za popolno splošno srednješolsko izobraževanje so diplomanti predmet zunanje neodvisne ocene znanja v obliki ali pisnega preizkusa iz enega ali več izbirnih predmetov, potrebnih za vpis v visokošolski zavod. Rezultati zunanje neodvisne ocene znanja se štejejo za rezultate vstopnih izpitov institucije višjega izobraževanja. Zunanjo neodvisno oceno znanja upravlja Ukrajinski center za oceno kakovosti znanja v sodelovanju z lokalnimi izobraževalnimi organi, oblastnimi ustanovami podiplomskega pedagoškega študija in izobraževalnimi ustanovami. Na natečaju za vpis v visokošolski zavod se upošteva tudi povprečna ocena potrdila o popolnem splošnem srednješolskem izobraževanju.

POVEZAVE DO PUBLIKACIJ IN PRIROČNIKOV ZA STROKOVNE DELAVCE

V seznamu so povezave na publikacije in priročnike ter posnetke za strokovne delavce.

Povezava na pogovor z dr. Anico Kos Mikuš o prihodu otrok in mladostnikov iz Ukrajine:

<https://video.arnes.si/api/asset/nmv9bbbb7rk0/play.mp4>

Na voljo so videoposnetki z mednarodnega posveta *Vključenost priseljencev v vzgojno-izobraževalni sistem Republike Slovenije*, ki je potekal na Brdu pri Kranju, 5. maja 2016:

Priprava staršev: <https://video.arnes.si/watch/W2QqNm9nULeT>

Rahljanje predsodkov, stereotipov: <https://video.arnes.si/watch/TFjMZmLITNjO>

Psihosocialni vidiki: <https://video.arnes.si/watch/glPqOXNgRG19>

Begunske zgodbe: <https://video.arnes.si/watch/pUeVIdCIg6MS>

Medkulturni odnosi in aktivno državljanstvo: <https://video.arnes.si/en/watch/S2VhxlZVNiFQ>

Predavanje *Izzivi mednarodnih selitev/migracij* (dr. Marina Lukšič Hacin):

<https://video.arnes.si/watch/Q2OGXSIDPXbr>

Predavanje *Od pozitivnega pripoznanja do smiselnega učenja* (dr. Sonja Rutar):

<https://video.arnes.si/watch/e1pKhgcGZvJO>

Gradiva o medkulturnem dialogu, strpnosti in spoštovanju različnosti:

Baloh, A. (2010). *Uvajanje rešitev s področja vključevanja migrantov v izvedbene kurikule*. Osnovna šola Koper. Dostopno na: <http://www.medkulturnost.si/wp-content/uploads/2013/11/Uvajanje-re%DCitev-s-podro%DEja-vklju%DEevanja-migrantov-v-izvedbene-kurikule.pdf>

Bobek Simončič, S. Bogataj P, Lindav K. (2014). Svetovalno delo in celostno vključevanje otrok priseljencev v vrtec. *Šolsko svetovalno delo*, 18(3–4), 65–74. Dostopno na: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-EY5YOBVS/b8a9cb81-cb77-4b0b-b1d2-e0ac07da7c4a/PDF>

Čančar, I. (2013). *Interkulturnost? Da! Priročnik za interkulturno pedagogiko opis – področij in dobrih praks*. Ljubljana: Bošnjaška kulturna zveza Slovenije.

De Toni, M., Kožar Rosulnik, K., & Vižintin, M. A. (2013). *Razvijanje medkulturne zmožnosti pri učiteljih in učencih = Lo sviluppo della competenza interculturale degli insegnanti e degli allievi*. SLORI – Slovenski raziskovalni inštitut; SLORI – Istituto sloveno di ricerche; ZRC SAZU ISIM – Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije; ZRC SAZU ISIM – Centro di ricerche scientifiche dell'Accademia slovena delle scienze e delle arti, Istituto per le migrazioni slovene. Dostopno na: <https://zalozba.zrc-sazu.si/p/1136>

- Motik, D., Veljič, I. (2007). *Spoznavam sebe, tebe, nas: priročnik za učitelje za delo z učenci in starši*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Karba, P. (2008). Kompetence za izobraževanje za demokratično državljanstvo, človekove pravice in medkulturni dialog . *Vzgoja in izobraževanje*, 39(6), 54–55.
- Mazej, J. (2013). Stereotipi predsodki in konflikti. V Pavla Karba (ur.), *Domovinska in državljanska kultura in etika* (str. 126–133). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Medkulturnost v šolskem prostoru*. Tematska številka revije *Razredni pouk*, 2008, št. 3.
- Motik, D. (2007). V naših razredih – kulturne prvine v stiku. V Žakelj, A. [et al.], *Kurikul kot proces in razvoj* (str. 250–258). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Motik, D., Veljič, I. (ur.) (2008). *Vrtec in šola – stičišče kultur: zbirnik gradiv za spodbujanje medkulturnega dialoga*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Motik, D. (2010). Slovenska šola pred velikimi izzivi : medkulturnost – zahteva časa in priložnost za utrjevanje vloge šole v hitro spreminjajočem se svetu. *Vzgoja in izobraževanje*, 41(1), 12–19.
- Sivec, M., Fras-Berro, F. in Margan, U. (ur.) (2008). *O državljanski vzgoji in medkulturnem dialogu : posvet vrtcev Slovenije : zbornik prispevkov*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Pečoler, L. (2013). Strpnost in kultura sobivanja. V Karba, P. (ur.), *Domovinska in državljanska kultura in etika*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. 109–125.
- Pevec Semec, K. (2014). Razvijanje medkulturne zmožnosti kot izziv za uspešno izvajanje smernic za celostno vključevanje otrok priseljencev. *Šolsko svetovalno delo*, 18(3–4), 56–65.
- Pevec Semec, K. (2014). Večjezičnost in medkulturnost na obmejnih šolah - odgovor na izziv globalnih evropskih jezikovnih smernic. *Slovenščina v šoli*, 17(3–4), 113–116.
- Publikacije [ZRC SAZU, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije](#).
- Zudič Antonič, N., Zorman, A. (ur.) (2014). *Prepletanja – didaktični priročnik za medkulturno vzgojo brez meja*. Koper: Univerzitetna založba Annales. Dostopno na: https://www.edukaitaslo.eu/uploads/analize_slo/uploadsanalize_slo33.pdf#EDUKA_priro-%C3%ACnik%20SLO.pdf
- Tacol, A., Lekić, K., Konec Juričič, N., Sedlar, N., & Roškar, S. (2019). *Zorenje skozi To sem jaz: razvijanje socialnih in čustvenih veščin ter samopodobe: priročnik za preventivno delo z mladostniki*. Celje: Nacionalni inštitut za javno zdravje. Dostopno na: https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/publikacije-datoteke/tsj_prirocnik_e_objava_koncna_27_6_2019.pdf
- Grah, J., et all (2017). *Vključujoča šola: priročnik za učitelje in druge strokovne delavce* (1. izd.). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Seznam gradiv za poučevanje slovenščine kot drugega oziroma tujega jezika

Začetni pouk slovenščine za učence priseljence:

- Knez, M., Klemen, M., Kern, D., & Kralj, K. (2020). *Učni načrt, Program osnovna šola, Začetni pouk slovenščine za učence priseljence, Prvo vzgojno-izobraževalno obdobje: 120–180 ur.* Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport; Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Dostopno na: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Zacetni-pouk-slovenscine-za-ucence-priseljence-1.pdf>
- Knez, M., Klemen, M., Kern, D., & Kralj, K. (2020). *Učni načrt, Program osnovna šola, Začetni pouk slovenščine za učence priseljence, Drugo vzgojno-izobraževalno obdobje: 120–180 ur.* Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport; Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Dostopno na: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Zacetni-pouk-slovenscine-za-ucence-priseljence-2.pdf>
- Knez, M., Klemen, M., Kern, D., & Kralj, K. (2020). *Učni načrt, Program osnovna šola, Začetni pouk slovenščine za učence priseljence, Tretje vzgojno-izobraževalno obdobje: 120–180 ur.* Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport; Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Dostopno na: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Zacetni-pouk-slovenscine-za-ucence-priseljence-3.pdf>
- Nolimal, F., Novaković, T. (ur.) (2013). *Bralna pismenost v vrtcu in šoli. Teoretska izhodišča in empirične ugotovitve.* Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Nolimal, F., Novaković, T. (ur.) (2013). *Bralna pismenost v vrtcu in šoli. Didaktični primeri.* Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Donaj, V., Klepac, M. (2004). *Slovenščina skozi letne čase. Pomlad in poletje.* Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Klepac, M., & Pogač, S. (1999). *Slovenščina skozi letne čase: učbenik in delovni zvezek za začetni pouk slovenskega jezika in kulture v tujini, Jesen.* Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Pogač, S., & Klepac, M. (1997). *Slovenščina skozi letne čase: učbenik in delovni zvezek za začetni pouk slovenskega jezika in kulture v tujini, Zima.* Ljubljana: Ministrstvo Republike Slovenije za šolstvo in šport.
- Donaj, V. (2007). *Dober dan, slovenščina!: učbenik in delovni zvezek za pouk slovenskega jezika in kulture v tujini (2., prenovljena izd.).* Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Serija slikanic O Jakobu in mucu Mici v slovenskem, hrvaškem, makedonskem, romskem, albanskem, italijanskem, madžarskem, nemškem jeziku; leta izidov: 2009-2011; npr:

Hanuš, B. (2011). *O Jakobu in mucu Mici, Maškare, = Maschere, = Maskarák, = Fasching, = Carnival costumes*. Dob pri Domžalah: Miš.

Učbenik, namenjen predvsem že opismenjenim učencem pri začetnem in nadaljevalnem učenju slovenskega jezika; naloge so napisane na dveh ravneh zahtevnosti:

Jelen Madruša, M., Klančnik Kišasondi, V. (2013). *Na poti k učenju slovenščine*. Osnovna šola Koper.

Slikovno gradivo v obliki kartic:

Knez, M., Klemen, M., Kern, D., Alič, T., Kralj, K., Markovič, A., Pisek, S., Stritar Kučuk, M. (2013). *Slika jezika: slikovno gradivo za poučevanje slovenščine kot drugega/tujega jezika* (garnitura (1882 kartic)). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Knez, M., Klemen, M., Alič, T., & Kern, D. (2020). *Križ kraž 1, Učbenik za začetno učenje slovenščine kot drugega in tujega jezika za neopismenjene otroke*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. [Vsebuje: Učbenik za začetno učenje slovenščine kot drugega in tujega jezika za neopismenjene otroke; Priročnik za učitelje]

Knez, M., Kern, D., Klemen, M., & Alič, T. (2020). *Čas za slovenščino 1. Učbenik za začetno učenje slovenščine kot drugega in tujega jezika za najstnike: A1*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Knez, M., Kern, D., Klemen, M., & Alič, T. (2020). *Čas za slovenščino 1. Delovni zvezek za začetno učenje slovenščine kot drugega in tujega jezika za najstnike: A1*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Knez, M., Klemen, M., Kern, D., Kralj, K., Alič, T. (2015). *Čas za slovenščino 2. Učbenik za začetno učenje slovenščine kot drugega in tujega jezika za najstnike*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Knez, M., Klemen, M., Kern, D., Alič, T. (2015). *Čas za slovenščino 2. Delovni zvezek za začetno učenje slovenščine kot drugega in tujega jezika za najstnike*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Priročnik, namenjen odraslim, ki se želijo naučiti slovensko. Gradivo ne predvideva predznanja oziroma zahteva minimalno predznanje/razumevanje slovenščine:

Markovič, A., Škapin, D., Rigler Šilc, K., & Kajič Kmetič, Š. (2002). *Slovenska beseda v živo: učbenik za začetni tečaj slovenščine kot drugega/tujega jezika*. Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete.

Priročniki, učbeniki in delovni zvezki za začetni tečaj slovenščine kot drugega/tujega jezika:

- Markovič, A., & Stritar Kučuk, M. (2014). *Slovenska beseda v živo 1a. Priročnik za učitelje*. Znanstvena založba Filozofske fakultete. Dostopno na: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-8XAGBN8H/c6fc2115-708f-42ab-9a75-56411819580d/PDF>
- Markovič, A., Stritar Kučuk, M., Jerman, T., & Pisek, S. (2013). *Slovenska beseda v živo 1a. Učbenik za začetni tečaj slovenščine kot drugega in tujega jezika*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Markovič, A., Stritar Kučuk, M., Jerman, T., & Pisek, S. (2019). *Slovenska beseda v živo 1a. Delovni zvezek za začetni tečaj slovenščine kot drugega in tujega jezika*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Markovič, A., & Stritar Kučuk, M. (2015). *Slovenska beseda v živo 1b. Priročnik za učitelje*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. Dostopno na: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-X9FHWKR5/d0f1efd1-e652-4989-ad24-6cd802abeda6/PDF>
- Markovič, A., Stritar Kučuk, M., Jerman, T., & Pisek, S. (2015). *Slovenska beseda v živo 1b. Učbenik za začetni tečaj slovenščine kot drugega/tujega jezika*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Markovič, A., Stritar Kučuk, M., Jerman, T., & Pisek, S. (2015). *Slovenska beseda v živo 1b. Delovni zvezek za začetni tečaj slovenščine kot drugega/tujega jezika*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Markovič, A., Knez, M., & Šoba, N. (2009). *Slovenska beseda v živo 2. Priročnik za učitelje k učbeniku*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. Dostopno na: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-YA9X95JY/a574b1a0-e8ed-49d3-8bf2-1e942704029f/PDF>
- Markovič, A., Škapin, D., Knez, M., & Šoba, N. (2010). *Slovenska beseda v živo 2. Učbenik za nadaljevalni tečaj slovenščine kot drugega/tujega jezika*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Markovič, A., Knez, M., Šoba, N., & Škapin, D. (2020). *Slovenska beseda v živo 2. Delovni zvezek*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Markovič, A., Knez, M., Šoba, N., & Stritar Kučuk, M. (2009). *Slovenska beseda v živo 3a. Učbenik za izpopolnjevalni tečaj slovenščine kot drugega/tujega jezika*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Markovič, A., Knez, M., Šoba, N., & Stritar Kučuk, M. (2018). *Slovenska beseda v živo 3a. Delovni zvezek*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Priročnik in učbenik, namenjena tujim govorcem slovenščine na nižji nadaljevalni stopnji, ki se želijo naučiti slovensko za vsakdanje sporazumevanje v Sloveniji:

Petric Lasnik, I., Pirih Svetina, N., & Ponikvar, A. (2009). *Gremo naprej. Priročnik za učitelje.*

Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. Dostopno na:

<https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-S1Z73DDE/f89fee06-d501-4626-b67d-8f47a976f7a6/PDF>

Petric Lasnik, I., Pirih Svetina, N., & Ponikvar, A. (2019). *Gremo naprej. Učbenik za nadaljevalce na tečajih slovenščine kot drugega ali tujega jezika.* Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Učbenik za začetnike na kratkih tečajih slovenščine kot drugega ali tujega jezika; namenjen odraslim, ki se želijo začeti učiti slovenščino za osnovno vsakdanje sporazumevanje v Sloveniji:

Petric Lasnik, I., Pirih Svetina, N., & Ponikvar, A. (2018). *A, B, C ... gremo. Učbenik za začetnike na kratkih tečajih slovenščine kot drugega in tujega jezika.* Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Učbenik, namenjen začetnemu učenju slovenskega jezika, za otroke od 7. do 10. leta starosti:

Vučajnk, T., Upale, B., & Kelner, M. (2021). *Poigrajmo se slovensko. Učbenik za začetno poučevanje slovenščine za otroke od 7 do 10 let (2., popravljena izd.).* Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.